

Инженерно-хидроложко проучване на участъка от р. Марица при ПС „Ябълково“

(Актуализация спрямо изготвения Хидроложки доклад)

1. Обща част

Настоящото инженерно-хидроложко проучване на участъка от р. Марица, започващ около 100 м западно от последния шахтов кладенец от ПС „Ябълково“ - ШК36, се извършва на основание на техническо задание и сключен договор за изготвяне на технически проект за строеж „Поддържане на десния бряг на р. Марица чрез укрепване, както и почистване на реката от наносни отложения, на част от зоната между селата Великан и Ябълково“ с възложител Областна администрация на Област Хасково.

Разглежданият участък започва на км 205.5 по дължината на реката от изворите и завършва при моста на АМ „Марица“ с дължина 1 685 м. В хидрографско отношение този участък попада на границата между средното и долното течение на водосборния басейн на р. Марица. Режимът на повърхностния отток може да се приеме условно за ненарушен и може да се изясни на основа на данните от наблюденията при съществуващите хидрометрични станции. На разглеждания участък при ПС „Ябълково“ досега не са се извършвали и не се извършват преки режимни наблюдения и измервания за характеристиките на оттока. Най-близката ХМС с № 12 е била при Димитровград на около 17 км по течението, която е била закрыта през 1950 г. Затова за изясняването на параметрите на оттока са използвани данните от хидрометричните наблюдения при ХМС с № 72850 (304) при гр. Първомай и № 73750 (307) при гр. Харманли.

Измерените разстояния от началото на разглеждания участък (при ШК36 на ПС „Ябълково“) са: 23.6 км до ХМС с № 72850 - Първомай (срещу течението) и 73.5 км до ХМС № 73750 - моста Харманли (по течението).

По архивни данни са налични следните хидрографски характеристики на реката при цитираните хидрометрични станции:

Стар №	Нов №	ХМС място	F км ²	H _{ср.} м	L _p км	I _p %	Дата на откриване	Дата на закриване	Измервателно устройство
304	72850	Марица – Първомай	12728	808	183.6	12.3	24.01.1912	работи	рейка
12	-	Марица - Димитровград	14473	736	224.0	10.2	10.04.1909	30.06.1950	рейка
307	73750	Марица - Харманли	19693	603	269.4	8.7	23.07.1912	работи	лимниграф

Както казахме, най-близката ХМС е тази в Димитровград, която е открита 1909 и закрыта 1950 г, но през този период е премествана два пъти, поради което наличните данни от наблюденията ѝ са оценени като ориентировъчни и в случая не се използват. Към момента

най-близките действащи станции са ХМС 72850 при гр. Първомай и ХМС 73750 при гр. Харманли:

ХМС № 304 (72 850) - р. Марица, гр. Първомай

Станцията е открита на 24.01.1912 г. и досега мястото ѝ не е променяно. Данните за периода до 1938 и за 1941, 1943 и за периода 1949-50 г. са периодите с липсващи данни, поради което се оценят като ориентировъчни.

ХМС № 307 (73 750) - р. Марица, гр. Харманли

Станцията е открита на 23.07.1912 г. Водомерната рейка е била поставена на шосейния мост при гр. Харманли. През 1938 г. рейката е останала на сухо и е била поставена още една на един метър под старата. Участъкът е праволинеен. Дъното е песъчливо. Бреговете са високи и скалисти. От 1959 г. станцията е оборудвана с лимниграф. Данните се преценяват като качествени. Наблюденията продължават.

Съгласно действащите у нас нормативни изисквания следва да се осигури защита от наводнение при следните случаи:

- извън населени места с повторемост 1 път на 20 г. (т.е. $P = 5\%$), а светлият запас на височина на защитните съоръжения се определя за повторемост 1 път на 100 г. (т.е. $P = 1\%$).
- в регулационните граници на населените места с повторемост 1 път на 100 г. (т.е. $P = 1\%$), а светлият запас на височина на защитните съоръжения се определя за повторемост 1 път на 1000 г. (т.е. $P = 0.1\%$).

При наличие на масивни - стоманобетонни мостови съоръжения, какъвто е моста на АМ „Марица“, същите се проверяват за висока вълна с вероятност за превишение 1.0%, като в този случай необходимият минимален нормативен запас е 0.25 м до лагерните устройства и 0.50 м до долния ръб на мостовата греда.

2. Проучване за параметрите на високите води в р. Марица за участъка

При направеното проучване по архивни източници са установени следните данни от наблюдения на високи води в р. Марица с различна повторемост:

Пункт\ честота	5 г. (20%)	10 г. (10%)	20 г. (5%)	50 г. (2%)	100 г. (1%)	1000 г. (0.1%)
Белово	100	150	180	250	400	700
Пазарджик	200	300	450	650	900	1600
Пловдив	400	600	750	950	1500	2400
Първомай	600	780	950	1200	1800	2700
Харманли	950	1200	1400	1650	2400	3350
Свиленград	1000	1250	1480	1700	2540	3650

Като се направи анализ на местоположението на интересуващия ни участък спрямо разглежданите ХМС 72850 и 73750, според дължината на речното течение и броя и вида на притоците:

Първомай-Ябълково	23.6 км	24.3%
Първомай-Димитровград	40.4 км	41.61%
Първомай-Харманли	97.1 км	100%

С интерполация може да се получат приблизително данни за високите води при:

Пункт\ честота	5 г. (20%)	10 г. (10%)	20 г. (5%)	50 г. (2%)	100 г. (1%)	1000 г. (0.1%)
ПС Ябълково	685	882	1059	1309	1946	2858
Мост Димитровград	745	925	1137	1387	2050	2970

Хидрометричните данни от наблюденията на посочените ХМС по р. Марица отразяват и водопотреблението от изградените хидротехнически и мелиоративни съоръжения по реката, т.е. отразяват действителното състояние на оттока на реката до разглеждания участък.

Максималните водни количества са характерен елемент в режима на оттока, като определящо значение има познаването на произхода и характера на високите води. Характерно за разглеждания район като цяло е, че високите води в повечето случаи следват разпределението на валежите. Не по-малко значение за формирането на високите води оказват и орохидрографските особености на водосборните басейни.

От наблюдаваните ХМС по р. Марица, ползвани като аналози за разглеждания пункт, е установено, че по време високите вълни като явление се проявяват както през зимните месеци от ноември до март, така и през пролетните от април до юни.

3. Сравнение с определените максимални водни количества в хидроложкия доклад - това е извадка от част IV, т. 3 на записката от идейния проект:

3.Хидроложки проучвания

Съгласно изготвен хидроложки доклад за р.Марица при Димитровград през 2013г от „Хидроекострой-Грозев и сие“ СД Максималните водни количества са:

$$Q_{\text{ср.макс}} = 623 \text{ м}^3/\text{сек}$$

$$Q_{5\%} = 1161 \text{ м}^3/\text{сек}$$

$$Q_{1\%} = 1517 \text{ м}^3/\text{сек}$$

$$Q_{0,1\%} = 1937 \text{ м}^3/\text{сек}$$

В сравнение с идейния проект, в настоящото проучване се установяват относително по-ниски стойности за средните води и по-високи стойности за максималните.

4. Сравнение с хидроложки данни от проектни разработки за обекти в близост до разглеждания участък

4.1. Инвестиционен проект с възложител АПИ (ФОНД “РЕПУБЛИКАНСКА ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА”) и изпълнител „Пътпроект“ ЕАД - София за обект „Мост за Автомагистрала “Марица” при км 24+796 над р. Марица“

Мостът е проектиран да бъде с осемнадесет отвора, с обща широчина 27.70 м и обща дължина 470.50 м, като пресича речното легло косо на течението. Издадено е разрешително с № 32170073/ 07.05.2008 г. за ползване на воден обект от Басейнова дирекция ИБР - Пловдив. Обекта е изпълнен и въведен в експлоатация през 2013 г.

При направените инженерно-хидроложки проучвания е изведено максимално водно количество с обезпеченост $P = 1\%$: $Q_{1\%} = 1\,691.40 \text{ м}^3/\text{сек.}$, за което е направена проверка за проводимостта на светлия отвор на моста.

4.2. Издадено разрешително с № 32150107/ 14.01.2015 г. за ползване на воден обект от Басейнова дирекция ИБР - Пловдив на „Беттран“ АД - Хасково с цел „Защита от вредното въздействие на водите и изземване на наносни отложения“

При направените инженерно-хидроложки проучвания е изведено максимално водно количество с обезпеченост $P = 1\%$: $Q_{1\%} = 2\,000 \text{ м}^3/\text{сек.}$, за което е направена проверка за проводимостта на напречния профил на речното легло.

Разрешеният участък се намира на около 3 км след моста-изток в гр. Димитровград или на около 20 км от разглеждания участък при ПС „Ябълково“.

Извод: Цитираните данни за оттока от разработките по т. 4.1. и т. 4.2. кореспондират с **определените максимални водни количества в хидроложкия доклад - част IV, т. 3** на записката от идейния проект, с което допълнително се потвърждава тяхната достоверност.

5. Актуални наблюдения в реално време

Към настоящия момент автоматизираната система за наблюдение на нивата на реките и количествен мониторинг на оттока предоставя ежедневни данни в он-лайн режим:

<http://hydro.bg/bg/t1.php?ime=&gr=data/&gn=tabIRekiB2017> : 30-06-2018

ХМС	Река	Място	$Q_{\min}$ [м ³ /с]	$Q_{\text{ср.}}$ [м ³ /с]	$Q_{\max}$ [м ³ /с]	H [cm]	Q [м ³ /с]	ΔH [cm]
71650	Марица	Радуил	0,012	0,302	32,349	72	11,554	39
71700	Марица	Белово	0,019	6,185	702,229	125	28,091	-55
71800	Марица	Пазарджик	0,300	14,390	1 136,000	84	93,270	20
72700	Марица	Пловдив	4,000	42,940	1 204,284	86	248,736	5
72850	Марица	Първомай	5,889	51,628	864,000	348	307,602	-12
73750	Марица	Харманли	5,000	100,581	1 335,000	272	274,048	100
73850	Марица	Свиленград	2,000	109,809	1 280,000	164	272,256	39

ХМС	Река	Местност	$Q_{\min}$ [m ³ /s]	$Q_{\text{ср.}}$ [m ³ /s]	$Q_{\max}$ [m ³ /s]	Н [cm]	Q [m ³ /s]	ΔН [cm]
71650	Марица	с.Радуил	0,012	0,302	32,349	32	2,643	-1
71700	Марица	Белово	0,019	6,185	702,229	49	6,446	-5
71800	Марица	Пазарджик	0,300	14,390	1 136,000	-16	20,191	-1
72700	Марица	Пловдив	4,000	42,940	1 204,284	10	77,562	1
72850	Марица	Първомай	5,889	51,628	864,000	226	115,691	0
73750	Марица	Харманли	5,000	100,581	1 335,000	178	112,205	0
73850	Марица	Свиленград	2,000	109,809	1 280,000	126	148,104	2

6. Допълнително проучване по данни от Google Earth за местоположението на кладенците, разстоянията между тях и широчината на реката и образуваните ръкави срещу всеки кладенец. Има доста припокриване с новото заснемане.

По сателитната снимка от м. 2. 2017 год. са отчетени следните дължини и разстояния в м:

Профил	Разст. до следв.	Широчина (юг)	Широчина север	Пояснение
Начален	100	112	-	Нач. участък-запад
ШК36	81	91.5		
ШК35	76	81.8		
ШК34	74	93.8		
ШК33	77	111.3		
ШК32	78	110.1		
ШК31	370	42.3	28.9	два ръкава+остров
ТК30	94	41.8	49.3	-“-
ТК29	125	46.8	28.6	-“-
ТК28	94	41.4	45.7	-“-
ТК27	112	97.7		
ТК26	95	63.8		
ТК25	98	74.4		
ТК24	99	90.2		
ТК23	100			
ТК22	108			
ТК21	91			
ШК20	133			
ШК19	108			
ШК18	86			
ШК17	136	88/100		преди моста АМ
ШК16	-	114		след моста АМ

Използвани данни и литература:

1. Хидрологичен годишник - издание на ГУХМ - БАН
2. Хидрологичен справочник - Том II и Том III
3. Метерологичен годишник - издание на ГУХМ - БАН
4. Климатичен справочник - валежи в България - издание на БАН
5. ПУРБ за Източнобеломорски район 2010-2015 г., Том 4 - Марица
6. Хидроложки доклад за р. Марица в участък от км 253+650 до км 259+256, изготвен през 2013 г. от проф. д-р инж. Н. Лисев от УАСГ по задание на НКЖИ.
7. Проект на система за двустранно регулиране на почвената влага на земеделски земи в землищата на с. Крум и с. Ябълково, Том 2, Част 1.2. Хидроложки проучвания, 2007 г.
8. Оценка на хидроенергийния потенциал на съществуващите съоръжения в средното и долното течение на р. Марица. УАСГ - А. Захариев, Н. Лисев, М. Печинова, ВД-2014 г.

